

Kronologija

ur. Ivo Goldstein, Zagreb: Novi Liber, 1996, 368. str.*

Zadnjih godina u Hrvatskoj je iz tiska izišlo više djela koja imaju obilježja kronologija. Zadnja među njima je knjiga koju je uredio dr. Ivo Goldstein, a izdao "Novi Liber". Ako se pogleda popis od 42 autora, stručna konzultanta i "ostalih suradnika" donesen na početku knjige, može se konstatirati da su teret rada na ovom opsežnom djelu (tiskanom u folio formatu) ponijeli prije svega profesori i istraživači sa Filozofskog fakulteta u Zagrebu, među njima prije svega povjesničari, koji čine više od polovice autorskog i suradničkog tima. To govori o potencijalima zagrebačkog Filozofskog fakulteta, ali i suradnika sa ostalih fakulteta, instituta i pa i iz uredništva samog nakladnika, koje je urednik znao iskoristiti za oblikovanje ovakvog djela, dojmljivog kako sadržajem tako svojim izgledom.

O koncepciji djela govori njegov puni naslov koji glasi: "Kronologija: Hrvatska, Europa, svijet: politička i vojna povijest, religija, književnost, likovne umjetnosti, znanost i tehnički razvoj, glazba, film, sport". U njemu je količinom podataka težište stavljeno na Hrvatsku, ali je namjera urednika bila - kako je to navedeno u uvodnoj bilješci nakladnika - pokazati da "koliko je hrvatska povijest uronjena u evropsku, pa i svjetsku povijest, toliko i povijest Evrope i svijeta trajno uranja u Hrvatsku". To je i grafički iskazano tako što na čitavoj desnoj stranici teku podaci o hrvatskoj povijesti, a usporedo na lijevoj stranici podaci o europskoj i svjetskoj povijesti.

Koncepcija ove kronologije dolazi do izražaja i u činjenici da njene kratke natuknice ne sadrže podatke samo o političkim zbivanjima ili općenito samo o pojedinačnim događajima, već govore i o kompleksnim povijesnim pojavama i povijesnim procesima. Pritom ilustracije nisu samo popratna materija, već su one, izabrane s velikim poznavanjem kulturno-povijesne građe, zajedno s legendama također podatak, koji se isprepliće s tekstom i koji s tekstom čini jedinstvenu cjelinu. Podatak su ujedno i brojni navodi iz dokumenata, koji sadrže kratke ali bitne dijelove pojedinih izvora, otisnuti u sepiji, te faksimili građe različite vrste. Podaci u ovoj kronologiji govore o promjenama koje je čovječanstvo doživljavalo od prvih poznatih tragova čovjeka do danas, te promjenama na hrvatskom prostoru od paleolitika do našeg informatičkog doba. Tu su podaci o gospodarskim i društvenim promjenama te razvoju tehnologije i znanosti, o političkoj i crkvenoj povijesti te životu i djelovanju istaknutih osoba, kao i podaci o razvoju filozofije, teologije, umjetnosti (od likovnih umjetnosti do književnosti) i kulturi u pojedinim povijesnim razdobljima, o sportu, zabavi, modi i općenito podaci koji govore o povijesti svakodnevice, ali i o povijesti ljudske patnje - uslijed ratova, gladi, genocida itd.

U cjelini može se reći da se radi o modernom pristupu povijesti sa stajališta "totalne povijesti". Djelo čini očiglednima modernizacijske procese u najopćenitijem smislu, tj. tijekom "posadašnjivanja" kojim se čovječanstvo postupno kretalo prema oblicima društva i kulture kakvi su oni danas, uključivši i fenomen nacije kao sastavni dio tih procesa i konkretno razvoj hrvatske nacije. Ritam toga globalnog procesa i procesa na hrvatskom prostoru pokazuje se kroz promjenu gustoće povijesnih zbivanja, zbog čega na pr. prva stranica knjige, s naslovom "Homo habilis. Počeci civilizacije", obuhvaća razdoblje povijesti čovječanstva od oko 2.500.000-te do oko 2.300-te godine prije Krista, a na usporednoj desnoj stranici povijest na tlu Hrvatske od oko 800.000-te do oko 2.300-te godine prije Krista, dok zadnje dvije usporedne stranice u knjizi sadrže podatke samo o jednoj, 1995. godini. Dapače, podaci o godini 1991., kada je počela agresija na Hrvatsku i kada je stvarana samostalna Republika Hrvatska, doneseni su na dvostruko većem prostoru. Kronologija pokazuje, kad se radi o Hrvatskoj, i "istovremenost neistovremenosti", pokazuje kada je Hrvatska neposredno sudjelovala u europskim kretanjima ili kada je globalne povijesne procese slijedila na kratkom razmaku, a kada je za njima kasnila. Pokazuje da je upravo u novom vijeku, kada je započeo siloviti tijek modernizacijskih procesa, Hrvatska zastala na njihovu rubu, na "periferiji". O tome slikovito govori na pr. na istoj stranici razglednica s idiličnim provincijalnim Dubrovnikom druge polovice 19. stoljeća uz istodobnu fotografiju s gradnje Brooklynskog visećeg mosta.

Napose je kroz ilustracije - a one zauzimaju gotovo trećinu prostora - moguće osjetiti atmosferu vremena. Tako se na istoj stranici, uz 1920-e godine, nalaze jedna pokraj druge fotografija Benita Mussolinija u nadmenoj diktatorskoj pozi i više estetska nego

*Ovaj tekst sadrži izlaganje na promociji knjige održanoj u Zagrebu 16. siječnja 1997.

erotska fotografija nage prekrasne tamnopute Josephine Baker. A o godinama 1970. i 1971. govore s jedne strane plakat s djevojkama iz pariškog kulturnog noćnog kluba "Crazy Horse", a s druge slika iz istodobnog hrvatskog kulturnog filma Kreše Golika "Tko pjeva zlo ne misli", te fotografije prvaka hrvatskog proljeća. U toj su funkciji i tekstovi otisnuti u sepiji. Tekst iz mezopotamskog "Epa o Gilgamešu" s početka 2. tisućljeća prije Krista sadrži mit o općem potopu, koji će ući u biblijske tekstove i preko njih postati dio zapadne tradicije do naših dana. A fotografije srpsko-albanskih sukoba na Kosovu i krvavog sloma Causescuova režima u Rumunjskoj 1989. kontrastiraju se s prvim slobodnim izborima u Hrvatskoj 1990. god. Istodobno navod iz govora Slobodana Miloševića na Gazimestanu 1989. o bitkama koje se vode na tlu tadašnje Jugoslavije, bitkama koje "nisu oružane mada i takve još nisu isključene", podsjeća nas na začetak rata protiv Hrvatske i sveg zla koje nas je u tom ratu zadesilo. (Autor ovih redaka nema običaj sakupljati izreske iz novina, ali taj je govor sačuvarao osjećajući svu dalekosežnost prijetnje koju je on sadržavao.)

Metodološki pristup urednika osigurao je ovom djelu znanstvenu korektnost. Dakako, već i metodološki pristup znači opredjeljenje za izbor podataka i interpretaciju kako cjelokupnog povijesnog razvitka, tako pojedinih njegovih segmenata. A kako svako povijesno djelo nastaje u određenom povijesnom trenutku i kako ga pišu osobe određenog opredjeljenja, to neminovno utječe na izbor podataka iz prošlosti i njihovu interpretaciju. Tako i ova kronologija, ne gubeći općenita metodološka obilježja, govori - napose kroz izbor nekih podataka i neke konstatacije u vezi s razdobljem od 1941. god. do danas - o urednikovim aktualnim opredjeljenjima. Ne spominjući sada ostalo, ostajem na anegdoti sa zagrebačkim gradonačelnicima nakon Mate Mikića, posljednjeg izabranog u socijalističkom sustavu. Kao gradonačelnici izabrani u demokratskom sustavu nakon 1990. spominju se Boris Buzančić, ali Ivo Goldstein ne bi bio Ivo Goldstein kada ne bi kao gradonačelnike od početka tzv. zagrebačke krize 1995. naveo samo one koje je Gradska skupština izabrala a predsjednik republike ih nije potvrdio (liberali Goran Granić, Jozo Radoš, Ivo Škrabalo, Dražen Budiša), a ne naveo ime gradonačelnice koju je predsjednik imenovao (Marina Matulović-Dropulić).

Kad već spominjem Matu Mikića, napomenuo bih još jedino da su mu u ožujku 1990. otvoreno pismo - sa zahtjevom da podnese ostavku jer nije ispunio zaključke o povratku spomenika banu Jelačiću, pismo koje mu je uputio Inicijativni odbor za povratak spomenika - potpisali također i dr. Ivo Goldstein i pisac ovih redaka. Inicijativni odbor djelovao je od 1989. god., odvojeno od akcije Hrvatske socijalno-liberalne stranke na potpisivanju peticije za povratak spomenika koja se spominje u "Kronologiji".

Djelo sadrži u prilogu kronološke tablice s popisima rimskih i bizantskih careva, papa, njemačkih careva, predsjednika i kancelara, francuskih kraljeva i predsjednika, ruskih careva i sovjetskih vrhovnih rukovodilaca, britanskih kraljeva, francuskih kraljeva i predsjednika, mletačkih duždeva, osmanskih sultana, predsjednika SAD itd., nobelovaca, svjetskih prvaka u različitim športskim disciplinama, tablice o stanovništvu svijeta itd. Kronološke tablice iz hrvatske povijesti sadrže podatke o hrvatskim knezovima i kraljevima te bosanskim vladarima, o hrvatskim banovima te čelnicima državnih tijela u prvoj Jugoslaviji, NDH i drugoj Jugoslaviji, u NRH i SRH, te samostalnoj Republici Hrvatskoj, o strankama i njihovim čelnicima od 1918. do danas, predsjednicima JAZU/HAZU, Maticе hrvatske i Društva hrvatskih književnika te rektorima hrvatskih sveučilišta, biskupima i nadbiskupima i dr.

Sve u svemu, "Kronologija" je knjiga koju treba imati na stolu.

Nikša Stančić

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY

INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

29

ZAGREB

1996.

Izdavač: **ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU**

REDAKCIJA:

Branka BOBAN, Neven BUDAK, Mirjana GROSS, Franko MIROŠEVIĆ,
Štefica POPOVIĆ, Nikša STANČIĆ, Božena VRANJEŠ-ŠOLJAN

UREDNIČKI KOLEGIJ:

Ivo GOLDSTEIN, Dragutin PAVLIČEVIĆ, Mario STRECHA

IZVRŠNI UREDNIK:

Mario STRECHA

Adresa uredništva: Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet
Zagreb, Ivana Lučića 3

tel.: 385 (0)1 6120 150 fax: 385 (0)1 6156 879
385 (0)1 6170 685

Časopis izlazi jednom godišnje. Izdavanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis "Radovi" oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Ministarstvu znanosti i tehnologije Republike Hrvatske pod br. UP-547/2-84-1984.

ZA IZDAVAČA:
Stipe BOTICA

DESIGN NASLOVNICE:
Iva MAKVIĆ

**PRIJEVOD SAŽETAKA NA
ENGLISKI JEZIK:**
Nikolina JOVANOVIĆ

PRIPREMA ZA TISAK:
Hrvoje STANČIĆ

TISAK:
KRATIS
Vrapčanska 15, Zagreb

Tiskanje završeno u veljači 1997. godine